

ξύνω

ξύνω, ρ. [<μτγν. ξύνω <αρχ. ξύω], ξύνω. **1.** απολύω κάποιον από τη δουλειά του, από την εργασία του, από τη θέση την οποία κατέχει σε κάποιον δημόσιο οργανισμό ή διοίκηση: «δημιουργούσε συνέχεια προβλήματα, γι' αυτό τον έξυσαν απ' τη δουλειά του || μόλις ανέλαβε η νέα κυβέρνηση, έξυσε όλους τους παλιούς διευθυντές των δημόσιων οργανισμών». **2.** περνώ τόσο κοντά από κάπου, που σχεδόν το αγγίζω: «πέρασε τόσο κοντά μου τ' αυτοκίνητο, που σχεδόν μ' έξυσε». (Ακολουθούν 45 φρ.).

- **άι ξύσου!** απευθύνεται συνήθως με υποτιμητική διάθεση ή εκστομίζεται και ως βρισιά. Συνήθως της φρ. προτάσσεται το βρε και πιο σπάνια το ρε·

- **αλλού με τρώει, Γιάννη μου, κι αλλού εσύ με ξύνεις**, βλ. λ. [Γιάννης](#)·

- **αν έχεις νύχια, έλα να μας τα ξύσεις ή αν έχεις νύχια, έλα να μου τα ξύσεις** (ενν. τα αρχίδια), προκλητική έκφραση σε κάποιον για δυναμική αναμέτρηση, γιατί εξυπακούεται, πως αν τολμήσει, δε θα τον αφήσουμε να κάνει αυτό που ακριβώς τον προκαλούμε: «εμένα μη μου κάνεις τον νταή κι αν έχεις νύχια, έλα να μου τα ξύσεις». Ο πλ. και όταν το άτομο μιλάει μόνο για τον εαυτό του·

- **ανοίγω κοιλιές και ξύνω σκεμπέδες**, βλ. λ. [κοιλιά](#)·

- **βρήκε γωνία να ξυστεί**, βλ. λ. [γωνία](#)·

- **δεν αδειάζω να ξύσω τ' αρχίδια μου**, βλ. λ. [αρχίδι](#)·

- **δεν αδειάζω να ξύσω τ' αφτί μου**, βλ. λ. [αφτί](#)·

- **δεν αδειάζω να ξύσω τη μύτη μου**, βλ. λ. [μύτη](#)·

- **δεν αδειάζω να ξύσω τον κώλο μου**, βλ. λ. [κώλος](#)·

- **δεν έχει να ξύσει το δόντι του**, βλ. λ. [δόντι](#)·

- **δεν ξύνουμε κοιλιές**, βλ. λ. [κοιλιά](#)·

- **δεν πρόλαβα να ξύσω τ' αρχίδια μου**, βλ. λ. [αρχίδι](#)·

- **δεν πρόλαβα να ξύσω τ' αφτί μου**, βλ. λ. [αφτί](#)·

- **δεν πρόλαβα να ξύσω τη μύτη μου**, βλ. λ. [μύτη](#)·

- **δεν πρόλαβα να ξύσω τον κώλο μου**, βλ. λ. [κώλος](#)·

- **δεν προλαβαίνω να ξύσω τ' αρχίδια μου**, βλ. λ. [αρχίδι](#)·

- **δεν προλαβαίνω να ξύσω τ' αφτί μου**, βλ. λ. [αφτί](#)·

- **δεν προλαβαίνω να ξύσω τη μύτη μου**, βλ. λ. [μύτη](#)·

- **δεν προλαβαίνω να ξύσω τον κώλο μου**, βλ. λ. [κώλος](#)·

- **δουλειά δεν είχε ο διάβολος κι έξυνε τ' αρχίδια του ή ο διάβολος δουλειά δεν είχε κι έξυνε τ' αρχίδια του ή όταν ο διάβολος δεν έχει δουλειά, ξύνει τ' αρχίδια του**, βλ. λ. [δουλειά](#)·

- **δουλειά δεν είχε ο τεμπέλης κι έξυνε τ' αρχίδια του ή ο τεμπέλης δουλειά δεν είχε κι έξυνε τ' αρχίδια του ή**

όταν ο τεμπέλης δεν έχει δουλειά, ξύνει τ' αρχίδια του, βλ. λ. [δουλειά](#).

- εκεί που δε σε τρώει, μην ξύνεσαι άδικα, βλ. λ. [άδικος](#).

- εμείς τι κάνουμε, κοιλιές ξύνουμε; βλ. λ. [κοιλιά](#).

- θα μας ξύσεις τ' αρχίδια ή θα μου ξύσεις τ' αρχίδια, βλ. λ. [αρχίδι](#).

- κάθεσαι και τα ξύνω (ενν. τα αρχίδια μου), **α.** δεν κάνω τίποτα, χάνω τον καιρό μου, τεμπελιάζω: «εμείς σκοτωνόμαστε στη δουλειά κι αυτός κάθεσαι και τα ξύνει μια ώρα». **β.** συμπεριφέρομαι προσβλητικά, περιφρονητικά στους παρόντες: «εμείς ήρθαμε μόνο και μόνο για να σε δούμε, κι εσύ, απ' την ώρα που μας είδες, κάθεσαι και τα ξύνεις».

- κάθεσαι και το ξύνει (ενν. το μουνί της), το ίδιο με το παραπάνω.

- λες κι όλη τη μέρα τα ξύνω (ενν. τ' αρχίδια μου), λες και δεν έχω να ασχοληθώ με κάτι σοβαρό, λες και τεμπελιάζω: «μου ζητάς να 'ρθω να σε βοηθήσω, λες κι όλη τη μέρα τα ξύνω». Ακούγεται και από γυναίκα.

- λες κι όλη τη μέρα το ξύνω (ενν. το μουνί μου), ότι και πιο πάνω. Ακούγεται και από άντρα.

- με ξύνει (κάτι), βλ. συνηθέστ. με φαγουρίζει (κάτι), βλ. λ. φαγουρίζω.

- με ξύνει (κάτι κάπου στο σώμα μου, στο δέρμα μου), νιώθω ένα ενοχλητικό, δυσάρεστο ερεθισμό, κνησμό σε κάποιο σημείο του κορμιού μου, του δέρματός μου, που πρέπει να το ξύσω για να ηρεμήσω: «ξύσε με λίγο στη δεξιά μου ωμοπλάτη, γιατί με ξύνει». Συνών. με τρώει (κάτι κάπου στο σώμα μου, στο δέρμα μου) / με φαγουρίζει (κάτι κάπου στο σώμα μου, στο δέρμα μου).

- με ξύνει το κεφάλι μου, βλ. λ. κεφάλι.

- ξύνει τ' αρχίδια του, βλ. λ. [αρχίδι](#).

- ξύνει τα νύχια του, βλ. λ. [νύχι](#).

- ξύνει τα νύχια του για καβγά, βλ. λ. [νύχι](#).

- ξύνει την γκλάβα του, βλ. λ. γκλάβα.

- ξύνει την κεφαλα του, βλ. λ. κεφαλα.

- ξύνει την κοιλιά του, βλ. λ. [κοιλιά](#).

- ξύνει το κεφάλι του, βλ. λ. κεφάλι.

- ξύνει τον κώλο του, βλ. λ. [κώλος](#).

- ξύνω κοιλιές και φκιάχνω φανάρια, βλ. λ. [κοιλιά](#).

- ξύνω παλιές πληγές, βλ. λ. [πληγή](#).

- ξύνω σκεμπέδες ή ξύνω το σκεμπέ μου, βλ. λ. σκεμπές.

- ξύσ' τ' αρχίδια σου, βλ. λ. αρχίδι.

- ξύσ' τ' αρχίδια σ' με κασμά, βλ. λ. [αρχίδι](#).

- τι νόμιμες, κοιλιές ξύνουμε; βλ. λ. [κοιλιά](#).

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας